

da svoju konkretizaciju dobiva u molitvi kao specifičnom obliku čovjekova odnosa prema Bogu. Naime, molitva postaje izražajno sredstvo po kojem se ostvaruje izvorni odnos čovjeka s Bogom na način zahvaljivanja. Čovjek po molitvi hvale i zahvaljivanja oslobađa svoj duh od različitih ovisnosti i navezanosti na svijet i spreman je u slobodi svoj život darovati Bogu i bližnjemu. Čovjek po molitvi ulazi u komunikacijski odnos s Bogom i ta je komunikacija oslobađajuća. Molitva nije samo milosno čišćenje našega pamćenja u kojemu su nataložena različita ljudska otuđenja; ona je i milosni Božji dar po kojem se čovjek u slobodi obraća i daruje Bogu kao svome stvoritelju i svedržitelju.

Autor ne samo da navodi različite ovisnosti kao što je primjerice droga, alkohol, pušenje kao i različite magijske prakse koje čovjeka zarobljuju i čine taocem vlastite sudbine, nego pokazuje i moguće putove njihova prevladavanja. Autorova razmišljanja okrenuta su prema životnim problemima ljudi koji su se našli u svijetu ovisnosti. Posebno mu je stalo da na temelju znanstvenih rezultata i na temelju svojeg višegodišnjeg svećeničkog rada ukaže na vrijednost osobne molitve koja prekoračuje barijere i granice straha i čovjeku ponovno vraća povjerenje u sebe i u život. Snaga je molitve oslobađajuća jer molitva vraća čovjeku nadu i povjerenje u mogućnost novoga početka.

U tom su smislu od posebnog značenja faktična životna iskustva ljudi koja su zapisana u drugom dijelu knjige. Ta su iskustva svojevrsne *ispovijesti* koje i druge ljude potiču na razmišljanje. Riječ je naime o osobnim svjedočanstvima koja su promijenila živote ljudi i zbog toga imaju kako vjersku tako i pedagošku snagu.

Osim što autor razmatra filozofsko-teološku pozadinu čovjekove egzistencije

te iznosi na vidjelo životna iskustva ljudi koji su se snagom molitve oslobodili od ovisnosti, ova se knjiga može shvatiti i kao edukacijski program koji je s jedne strane utemeljen na znanstvenim istraživanjima i s druge strane na faktičnom iskustvu vjere.

Ova knjiga dragocjeni je doprinos i duhovna pomoć svima onima koji su se našli u svijetu ovisnosti, kao i onima koji rade s ovisnicima, ali je velika duhovna pomoć i onima koji se nalaze na putu traženja smisla.

Autoru čestitam a knjigu preporučam čitalačkoj javnosti u nadi da će biti rado čitana i od pomoći svima onima koji o problematici liječenja od *ovisnosti* žele saznati više.

Josip Oslič

Stipe NIMAC, *Zahtjevi praktične teologije u hrvatskoj Crkvi*

Lepuri 2001.

Zadnje desetljeće dvadesetog stoljeća, ostavilo je neizbrisivi trag u povijesti naroda i država našeg Kontinenta, a posebno onih koje su na tlu srednje, južne i istočne Europe, bile sljednice ideologije koja si je pripisivala dugovječnost, ideologije koja uopće nije poznavala da postoji Netko tko je stvorio ovaj svijet, koji njime ravna i svakako, koji nije plod »zatucanog i neprosvjedenog« čovjeka. No, ipak, propala je ta ideologija, unatoč mnogim nastojanjima da se i dan danas ona opet oživi i vrati mjesto u društvu. U onakvom obliku, kako je vladala pedesetak godina, vjerujem da se ne bi trebala pojaviti u ovom ili nekom drugom stoljeću, (valjda smo nešto naučili iz povijesti!) a njezine varijante – lakše ili teže, prepustio bih da netko drugi analizira, svakako kompetentniji.

Početak devedesetih, sloboda je pohodila i naše krajeve. Raspala se umjetno stvorena Tvorevina. Dobivena je toliko željkovana država i samostalnost. Trebalo je krenuti ispočetka u obnavljanje duhovno – moralno – materijalno uništenog čovjeka...

Ovako bi nekako trebao izgledati uvod u djelo dr. Stipe Nimca »Zahtjevi praktične teologije u hrvatskoj Crkvi«, profesora pastoralne teologije na Katoličkom bogoslovnom fakultetu u Splitu i na Visokoj teološko-katehetskoj školi u Zadru, objelodanjene ove godine.

U ovoj su knjizi dani, kako u predgovoru kaže fra Bono Zvonimir Šagi »teološko-pastoralna promišljanja i traganja za praktičnim odgovorima na zahtjeve što ih pred našu Crkvu i angažirane vjernike stavlja vrijeme i situacija« (str. 5). Ova traganja i promišljanja nastali su u jednom određenom vremenu i u/za određeni prostor, a to su Hrvatska, njezina Crkva i njezine mogućnosti novoga rada nakon pada komunizma. U različitim vremenskim razdobljima tog vremena, nastali su ovi članci koji mogu biti i jedan svojevrsan put stvaranja novog pastoralno-katehetskog djelovanja.

Jedno se razdoblje proživjelo. Sada treba ovo novo kvalitetno osmisliti na temelju neiscrpnih izvora Božje Riječi i Drugog vatikanskog koncila. U tom smislu ide i ova knjiga koja obrađuje teme poput: doprinos praktične teologije suvremenim danima, život župne zajednice, pogotovo u gradovima, vjerski život mladih i odraslih, te goruća tema – tekovina modernog načina egzistiranja danas – pastoral rastavljenih, te rastavljenih i ponovno oženjenih koje Crkva ne smije prepustiti strujanju života.

Danas, možda više nego ikad, treba praktična teologija dizati svoj glas, preis-

pitivati svoje djelovanje i pogled na svijet koji je okružuje. Zato su i prvi naslovi Nimčevih »Zahtjeva praktične teologije u hrvatskoj Crkvi« posvećeni praktičnoj teologiji kao teološkoj disciplini. U šest teza daje odgovor za razumijevanje ili bolje rečeno posvješćivanje, što je to uopće praktična teologija. Na teološkim se učilištima dobiva kompletni uvid u cijelo teološko razmišljanje pomoću manje-više svih njezinih disciplina. Taj studij ne smije samo posredovati neko određeno znanje, nego i iskustvo. Preporuča se premještanje teologije u svakodnevicu čovjekova života. Takva praktična teologija koja ne zaboravlja kontekst čovjekova života jest teološka disciplina:

- koja je obvezana Božjoj opciji odnosa prema čovjeku, pa iz te obveznosti nastoji

- čovjekovu životnu zbilju promatrati prema mjerilu njegova dostojanstva pred Bogom, i teološki je promišljati,

- koja teži približavanju hermeneutički usmjerenim humanističkim i društvenim znanostima, te sebe smatra također hermeneutičkom znanostu,

- koja se upušta u uzajamno kritički dijalog između kršćanske Poruke i suvremene situacije,

- koja institucionalne granice Crkve prema vani i prema unutra dovodi u pitanje, u duhu Drugog vatikanskog koncila i nastoji ih prevladati,

- koja prihvaća izazov baviti se općijskom teologijom.

Crkva današnjice živi u jednom specifičnom vremenu koje donosi svoje tekovine i razmišljanja. Ona ne može i ne smije djelovati mimo tih datosti suvremenog svijeta, tih znakova vremena. Njezin izazov i njezina šansa je u kritičkom sučeljavanju s postojećim stavovima i uvjerenjima u društvu. To je imperativ agghiorna-

menta Crkve. Suočiti se sa suvremenim svijetom, njegovim zahtjevima i problemima, te pružiti osobu Isusa Krista Uskrslu-loga kao znak velike nade kvalitetnog života.

U doba komunizma, veliku je ulogu u prenošenju vjerske pouke na druge generacije, odigrala župna kateheza. Od 1947. godine, vjeronauk se više ne nalazi u odgojno-obrazovnom sustavu. On je nešto što pripada sakristijama Crkve. I tako je to bilo do devedesetih, kada svojevrsan kairós Crkva u Hrvatskoj dobiva u ponovnom uvođenju religiozne komponente u odgojno-obrazovni sustav, a s time i vjeronauka kao vjerske pouke u školski ambijent. Iz jedne vrste – sfere privatnosti, kako kaže Autor, preselio se vjeronauk u javnu sferu. U školske su se programe, udžbenike i priručnike uvrstili religiozni sadržaji, koji doprinose cjelovitom razvoju i oblikovanju ljudske osobe, sadržaji koji su i te kako dio naše kulturne i nacionalne baštine.

U prilogu »Pedagoški pomaci i mjesto vjeronauka u novom sustavu osnovnoga i srednjega školstva u Republici Hrvatskoj«, Autor donosi neophodne momente u ostvarivanju kairósa, uvođenja školskog vjeronauka u odgojno-obrazovni sustav; od sastavljanja plana i programa vjerske nastave u školama, izrade udžbenika, priručnika i raznih pomagala, do formacije nastavnika školskog vjeronauka. Vjeronauk se kao školski predmet mora u cijelosti ravnati i po zakonitostima školstva.

Kraj drugog tisućljeća pamtit ćemo i po izdanju Plana i programa za župnu katehezu nazvanog »Župna kateheza u obnovi župne zajednice«. Iako je uvođenjem školskog vjeronauka, zbog preusmjerenja snaga, nekako ostala po strani, župnu katehezu ne može zamijeniti školski vjeronauk. To ističu i naši biskupi. Školski vjeronauk i župna kateheza tvore jednu cjeli-

nu čovjekova vjerničkog rasta i svjedočanstva. Novi Plan i program župne kateheze jako naglašava katehezu zajednica, bilo dobrih bilo posebnih.

Prioritet u katehezi danas, u našoj situaciji, jest svakako kateheza odraslih. Kateheza nije nešto samo za djecu i mlade nego i za odrasle. Ona odraslima pomaže živjeti vlastito kršćanstvo u sferama suvremene civilizacije. Pogotovo je to važno u ovom našem vremenu, kada kršćanstvo »nije više od većine prihvaćeno kao vjerodostojna realnost. Ne izaziva prečesto želju da se postane kršćaninom. Ne nameće se kao atraktivna, uvjerljiva i značajna poruka usprkos očitim pojavama povratka religioznog i svetog u današnjem svijetu« (str. 85–86).

Kateheza je trajni proces u životu čovjeka. Ona se ne zaustavlja na pragu zrele dobi. O katehezi odraslih ovisi i kateheza djece i mladih. Ako roditelji nisu vjerski poučeni, ako ne »katehiziraju« svoju djecu riječju i životom, onda se mogu stvoriti mnoge brane prema religioznom u životima djece i mladih.

Ako taj segment – roditelji, koji je jako važan zataji, u oblikovanju vjerskog života djeteta, pomoć pruža školski vjeronauk i razni oblici kateheze djece i mladih.

Mladi imaju značajno mjesto u Crkvi. Oni nisu destruktivni element našega društva, nego dapače, vitalni, koji će danas-sutra, kada dođu u sfere zrelosti po kriterijima odraslih, voditi naše društvo i našu Crkvu. Ono što im se pruži kroz kateheze ostaje upisano u njihovom biću i kad-tad izbija na površinu osobnosti. Mladi su aktivni subjekti kateheze! To se ne smije nikada zaboraviti!

Svjesni smo sve većeg širenja gradova u našoj zemlji. Okolnosti su bile takve da su neki gradovi rapidno porasli. Grad je pastoralni izazov – sasvim drugačiji od onog, možda naučenog ili doživljenog idi-

ličnog seoskog ambijenta gdje se Radosna vijest mogla nesmetano širiti i dolaziti na svačija vrata. Grad je drugačiji. Koliko se god u njega koncentrirala sva ljudska djelatnost, ljudi u njemu postaju otuđeniji, jedva poznaju svoje najbliže susjede, gube smisao za religioznošću jer tekovine modernog vremena u svojim redovima teško dopuštaju mjesto religioznome, konkretno kršćanskoj moralnosti i duhovnosti.

U zadnje vrijeme otkrivaju se pseudo religije i sekte koje nude život bez Boga, religije i sekte bez dogmi, istina, jednu svojevrsnu mješavinu svega i svačega za čim ljudi idu, a što ne može ispuniti njihove živote svrhom na dulje vrijeme.

U takvoj je atmosferi grada i obitelj došla u pitanje postojanja. Sve je više onih koji žive u slobodnim vezama, koji žele brak na probu, katolika vezanih samo građanskom ženidbom, koji se rastavljaju, te rastavljaju i ponovno žene ili udavaju. O takvim modernim oblicima obiteljskog života govori i *Familiaris consortio*! Pred tom stvarnošću ne smijemo zatvoriti oči! I tim ljudima treba progovoriti, treba prenijeti Evanđelje i katehizirati ih. Ne smiju se osjećati napuštenima od strane Crkve, premda žive u crkveno nedopustivim formama života. Vruć je to kesten koji će još mnoge opeći, na žalost, dok se ne nađu (a traže se) putevi koji neće NIKOGA i NIŠTA umanjiti ili obezvrijediti.

Na kraju svoga djela, dr. Stipe Nimac, donosi razmišljanje o jednoj vrsti kateheze slobodnog vremena, koja se danas jako propagira. Sport. Sport kao izazov,

poziv i šansa za evangelizaciju. Možda će se netko u prvi trenutak i začuditi nad tim, ali kako smo i sami svjesni, sport danas postaje sve više i više popularan. Propagiraju ga nosioci zdravog života unutar trke i zbrke suvremene civilizacije. Čovjek nije rob, nego ljudsko biće koje se treba i odmarati. Sport kao odmor i rekreacija je jedan od značajnijih segmenata ljudske egzistencije, te on sve više zaokuplja pažnju velikog broja ljudi. Sport je također jedan od »naših krovova i trgova« gdje se može propovijedati poruka Evanđelja. Pogotovo zato što je bliz mnogim ljudima i svim životnim dobima! No, za takav pastoral među profesionalnim, ali i amaterskim sportašima, treba se i posebno školovati!

Ovo je bio jedan kratki pregled što donosi dr. Stipe Nimac, profesor pastoralne teologije u svom djelu »Zahtjevi praktične teologije u hrvatskoj Crkvi«. Svakako, u njemu nisu iscrpljeni svi zahtjevi za kojima vapije praktična teologija danas u našoj sredini. Još su mnogi zahtjevi ostali izvan korica ove knjige, ali i ovi koji su dani, dani su svima onima koji se bave teorijom i praksom praktične teologije na promišljanje i poticaj. Možda će se za nekoliko godina pojaviti i »Zahtjevi praktične teologije u hrvatskoj Crkvi II« s nekim novim refleksijama i poticajima, jer svaki dan donosi nešto novo, a Crkva i teološke discipline ne smiju nikako zaostajati za tim znakovima vremena, nego ih kvalitetno ukorporirati u navještaj djela i riječi Isusa Krista!

Josip Šimunović